

İLKÖĞRETİM 6., 7., 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN MASAL METİNLERİNİN KÜLTÜR AKTARIMINDAKİ ROLÜ

Gülten KÜÇÜKBASMACI, Burcu ÖZTÜRK

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kastamonu.

Özet

Bir dilin ortak bir evreni anlama ve anlatma biçimini karşılayan söz varlığı, aynı dil birliği içindeki kişilere geçmişten geleceğe aktararak, bir kültür birikimi elde edilmektedir. Ana dilin kavranması ve geliştirilmesinde hayal ve duygu gücünün zenginleşmesinde büyük payı olan masal, içine doğduğu kültürün izlerini sahip olduğu söz varlığı aracılığıyla canlı biçimde dile getirerek geçmişten geleceğe taşımaktadır. Bu çalışmada 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, Kastamonu il merkezindeki ilköğretim okullarında okutulan 6., 7., 8. sınıf Türkçe derslerinde okutulan ders ve yardımcı ders kitaplarındaki masal metinleri, Türkçe söz varlığı ile maddî ve manevî kültür unsurları açısından incelenerek bu metinlerin kültür aktarımındaki rolü belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Kültür, Kültür Unsurları, Söz Varlığı

THE CULTURAL TRANSFER ROLES OF THE TALE TEXTS IN THE PRIMARY SCHOOL 6th, 7th, 8th GRADE COURSE BOOKS

Abstract

Lexicology which provides the comprehension and explanation form of a common system of a language attains a cultural repertoire which transfers from the past to present for people who speak the same language. Tales that have a big part in the comprehension and development of the mother tongue, and enriching imaginative and emotional power is transferred from past to present lively by means of the lexicology which possesses from the marks of the culture it is born. In this study, the tale texts in the course books and companion course books used in primary school 6th, 7th, 8th grades in Kastamonu in the 2009-2010 educational year were examined to identify the cultural transfer roles of these texts by investigating the Turkish lexicology and the spiritual and material cultural features.

Key words: tale, culture, cultural features, lexicology

1. Giriş

Bir milleti diğer milletlerden ayıran yaşam biçimi olarak ifade edebileceğimiz

kültürün tanımlarından biri Őyledir: “Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teŐekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alkaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umum atitt, görüŐ ve zihniyet ile her nevi davranış Őekillerini içine alır. Bütün bunlarla birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müŐterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden husus bir hayat tarzı temin eder (Turhan, 1969: 56).” Bu tanımdan da anlaŐılacađı gibi, kültür bir toplumun sahip olduğu her türlü maddî ve manevî kıymeti içinde barındırır. Bu kıymetlerden biri de dil aracılığıyla ortaya konan masaldır.

Bilinen en eski belgelerinden baŐlayarak Türkçenin söz varlığı incelendiğinde, Türklerin değişik dönem ve coğrafyalardaki yaşam biçimleri, inanç ve gelenekleri, uzun tarihleri boyunca yaŐadıkları deđiŐiklikler hakkında önemli bilgilere ulaŐılması mümkündür. Dildeki kavramların, bunlarla ilgili sözcük, deyim, atasözü ve ŐeŐitli anlatım kalıplarının incelenmesi, o toplumun kimliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir milletin dil aracılığıyla oluŐturduđu ürünler o milletin kültürünü kuşaktan kuşağa aktaracaktır.

Türkçenin inceliklerini ve zenginliklerini bünyesinde barındıran masal “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü” (Sakaoğlu, 2002: 4) olarak tanımlanmaktadır. Masalın bir milletin kültür unsurlarını barındırdığına ilk dikkat çeken ise Ziya Gökalp olmuŐtur. Gökalp, “Halk masalları bir milletin en zengin hazinelerinden biridir. Milletin eski seciyesi, eski mefkresi masalarda mahfuzdur.” (Sakaoğlu, 2002: 15’ten) diyerek masalın kültür taŐıyıcılıđı yönüne dikkat çekmiŐtir. Őkr Elçin’e göre ise, “İnsanlığın hayat içinde ve tabiat karŐısındaki ortak duygu ve düŐüncelerinin temlerini iŐleyen masallar, söylendikleri dile göre millî karakter kazanırlar (1993: 370).” Masallardaki iletilere dikkat çeken Muhsine Helimoğlu Yavuz da; “Masalarda ait oldukları toplumların gelenek, görenek ve inançlarını, sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını yansıtan pek çok ileti vardır.” demektedir. Bu tespitlerden de yola çıkarak masalın kültür aktarımında, bireyleyin kültürlenme sürecinde çok önemli bir iŐleve sahip olduğu söylenebilir.

Kültürleme, “toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barıŐ ve huzuru sağlama süreci(Güvenç, 2004:85)” olup günümüzde bu sürecin gerçekleŐtiđi yerlerden biri de örgün eğitim kurumlarıdır. Örgün eğitim kurumlarında ŐeŐitli dersler aracılığıyla, belirlenen amaçlara ulaŐılmaya çalıŐılmaktadır. Eğitimin iŐlevlerinden biri kültür aktarımını sağlamasıdır. Özbay’a göre kültür, bütün özellikleri ile dile yansır ve malzemesi dil olan edebiyat, kültürü eğitim ortamlarına sokar (2010:135). Cahit Kavcar da, eğitime bu açıdan bakarak Őöyle demektedir: “En geniŐ ve genel anlamıyla eğitim, ocuk olsun, genç olsun, yaŐlı olsun, insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış deđiŐikliđi sağlamaktır. Eğitimin iŐlevi topluma sağlıklı bir biçimde uyum yapabilmeleri için insanları etkilemektir. Bu etkileme, geçmiŐteki sosyal ve ulusal değerle-

ri tanıtip benimsetme, bugünün gerçeklerini gösterme ve geleceğe dönük değerler, hüneler kazandırma yoluyla olur. Çağdaş eğitimin amacı, dünü koruyarak yarını güven altına almaktır... Kısacası eğitimden beklenen üç esas, dünü tanıtmaya, bugünü kavratmaya ve yarına hazırlamadır(1982,1).” Özellikle, “Edebiyat eserlerinin materyal olarak kullanıldığı Türkçe derslerinde kültür, bu materyaller sayesinde en canlı haliyle öğrencilere sunulur. Derslerde kullanılan edebî metinler, kültürün bütün unsurlarını eğitim ortamına taşıyabilme kabiliyetine sahiptir.(Özbay, 2010: 135)”

İlköğretim ikinci kademe öğretim kurumlarında önemli bir yer tutan Türkçe dersi öğretim programının “Genel Amaçları” arasında yer alan şu iki maddeyle de öğrencilerin “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları; Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri (2006, 4)” amaçlanmaktadır.

Dilden dile, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa anlatılarak yaygınlaşan, söz ve yazı aracılığıyla bugünüme ulaşan masalın bu özelliğiyle Türkçe dersi öğretim programının yukarıdaki amaçlarına paralel olarak ortak kültür mirasımızı geleceğe aktarmada büyük payı vardır. Ancak, asırlardır ortak kültürel kodlarımızı oluşturan masallarımız örgün eğitim süreçlerinden geçenler için unutulmaya yüz tutmuştur(Oğuz, 2009: 6-12). Şirin’in de dikkat çektiği gibi “ne yazık ki günümüzde televizyon ve bilgisayar bağımlısı çocuklar kendi toplumlarının masallarını dinleyememekte ve okuyamamaktadır. Kendi toplumunun değerlerini ve ülküsünü yansıtan masal kahramanlarıyla hayâl arkadaşlığı kurmadan büyüyen bir çocuk ister istemez toplumuna yabancılaşacaktır. Bu nedenle çocuk, önce kendi toplumunun ve medeniyet dünyasının masal kundağında büyümeli ve geleceğin rüyasını görmelidir (1994: 47).”

Masallar çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, çocuğu geleceğe hazırlayan bir tür (Şirin,1994:113) olmasının yanında anlatıldıkları toplumun değerlerini barındıran kültür miraslarıdır. “Masallar yazıldıkları toprakları, o yurdu, o yurdun insanlarını anlatır. O ülkenin tarihinden, geleneğinden, dil ve duygu derinliğinden damıtılırlar. O nedenle ulusal bir özü vardır. Kültürel kimlik oluştururlar (Feyzioğlu,2006:832).” Masal, işte bu sözü edilen kültürü gelecek kuşaklara aktarma işlevini dil aracılığıyla yerine getirmektedir. “Millet varlığını ayakta tutan ve millî bütünlüğü temin eden başlıca unsur dildir. Çünkü milleti meydana getiren fertlerin ayrılması bir birlik halinde yaşamaları, birbirlerini tanımalarına, anlamalarına ve sevmelerine bağlıdır. Bu da, millete ait manevî servetlerin, dil yolu ile nesilden nesile ziyan edilmeden aktarılmasına bağlıdır (Hacıeminoğlu, 2008: 16).”

Masal, günümüzde bir taraftan sözlü kültür ortamında diğer taraftan yazılı kültür ve elektronik kültür ortamlarında varlığını sürdüren bir anlatı türüdür. Yazılı kültür ortamı içinde değerlendirilebilecek ders kitapları da bugünün çocuklarının masallarla buluştuğu araçlardan biridir. Türkçe eğitiminde ve kültür aktarımında önemli olan masalın, kültürlenme sürecine olan katkılarının değerlendirileceği bu çalışmada, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, Kastamonu il merkezindeki ilköğretim okulla-

rında okutulan 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ğretmen Kılavuz Kitapları ile Türkçe yardımcı ders kitaplarındaki masal metinleri ve etkinliklerde yer alan masallarla ilgili çalışmalar, göndermeler ve diğeri metinler içinde yer alan masallar ele alınmıştır. 6, 7, 8. sınıf Türkçe derslerinde okutulan Türkçe kitapları, bu kitaplarda yer alan masal metinleri, metinlerde geçen kültür unsurları tablolaştırılarak gösterilmiştir.

2009-2010 Öğretim yılında 6, 7, 8. sınıf Türkçe derslerinde okutulan Türkçe ders ve yardımcı ders kitapları Tablo-1 ve Tablo-2’de gsterilenlerdir.

Tablo 1. 2009-2010 ğretim Yılında Kastamonu İli Merkez İlçede Okutulan İlköğretim Türkçe Ders Kitapları

Murat ÖZBAY (ed.), İlköğretim Türkçe 6 (ğretmen Kılavuz Kitabı) , M.E.B. Devlet Kitapları, Dördüncü Baskı, Doğan Ofset, İstanbul, 2009.
Murat ÖZBAY (ed.), İlköğretim Türkçe 7 (ğretmen Kılavuz Kitabı) , M.E.B. Devlet Kitapları, nc Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, 2009.
Murat ÖZBAY (ed.), İlköğretim Türkçe 8 (ğretmen Kılavuz Kitabı) , M.E.B. Devlet Kitapları, İkinci Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, 2009.

Tablo 2. 2009-2010 ğretim Yılında Kastamonu İli Merkez İlçede Okutulan İlköğretim Türkçe Yardımcı Ders Kitapları

6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe , Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İstanbul, 2008.
7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe , Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İzmir, 2008.
8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe , Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İzmir, 2008.

Tablo-3, Tablo-4, Tablo-5, Tablo-6, Tablo-7 ve Tablo-8’de 2009-2010 ğretim yılında okutulan İlköğretim Türkçe 6, İlköğretim Türkçe 7, İlköğretim Türkçe 8, 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe ve 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitaplarındaki masal metinlerinin ve bu metinlerin yazarlarının adları gösterilmiştir.

Tablo 3. 2009-2010 ğretim Yılında Okutulan İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Küçük Balık	Attilâ Damar
Arslan Postu Giyen Eşek	La Fontaine, ev. Orhan Veli
Meşeyile Saz	La Fontaine, ev. yok.
Bir Masal Ülkesinde Anadolu	Mehmet Onder
Güvercin ile Karınca	Orhan Veli
“Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” Adlı Metinde Geçen Fabl	La Fontaine

Tablo-4: 2009-2010 Öğretim Yılında Okutulan 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Kıskanç Adam Masalı	Kelile ve Dimne'den
Açgözlü Kedi	Kelile ve Dimne'den

Tablo 5. 2009-2010 Öğretim Yılında Okutulan İlköğretim Türkçe 7 Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Bülbül ile Bağcı	Beydeba
Arslanla Fare	La Fontaine, çev. yok.
Karga ile Tilki	?
Yazma Çalışmalarındaki Masal Metni	-

Tablo 6. 2009-2010 Öğretim Yılında Okutulan 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Tilki ile Oduncu	Ezop Masalları'ndan

Tablo 7. 2009-2010 Öğretim Yılında Okutulan İlköğretim Türkçe 8 Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Serçe Masalında Empati" Adlı Metindeki "Serçe Masal"	-

Tablo 8. 2009-2010 Öğretim Yılında Okutulan 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan Masal Metinleri

METİN ADI	YAZARI
Metin Yok	-

2009-2010 öğretim yılında okutulan İlköğretim Türkçe 6, İlköğretim Türkçe 7, İlköğretim Türkçe 8, 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe ve 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitaplarında yer alan masal metinlerinin sayı olarak karşılaştırılması ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 9. 2009-2010 ğretim Yılında Kastamonu İli Merkez İlçede Okutulan İlköğretim Türkçe Ders ve Yardımcı Ders Kitaplarında Yer Alan Masal Metinlerinin Sayı Olarak Karşılaştırılması

TÜRKÇE KİTABI	MASAL SAYISI
İlköğretim Türkçe 6	6 (2 masal okuma metni olarak verilmiştir. Diğerleri etkinlikler veya diğer parçalar içindeki metinlerdir.)
6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe	2
İlköğretim Türkçe 7	4 (3 masal okuma metni olarak verilmiş. Dördüncü masal başka bir parça içindedir.)
7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe	1
İlköğretim Türkçe 8	1
8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe	Metin yok.

Tablo-9'daki verilere göre ilköğretim 6. sınıfta masal metinlerine daha fazla yer verilirken, bu sayının 7. sınıfta azaldığı ve 8. sınıfta ise masal metnine yer verilmediği görülmektedir. Bu konuda ders kitabı olarak okutulan kitapla, yardımcı ders kitabı olarak okutulan kitap arasında tutum farkı olmadığı, farkın masal metinlerinin toplam sayısında olduğu anlaşılmaktadır.

10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 ve 23. tablolarda, 2009-2010 ğretim yılında okutulan İlköğretim Türkçe 6, İlköğretim Türkçe 7, İlköğretim Türkçe 8, 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe ve 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitaplarında yer alan masal metinleri tek tek ele alınarak bu masalarda geçen kültür unsurları, kültür unsurunun yer aldığı cümleyle birlikte gösterilmiştir.

Tablo 10. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan "Küçük Balık" Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CÜMLE
Avcılık: kamaşla balık tutmak	"Kamaşla balık tutmaya abalıyormuş."
Tarım: bağ, bostan	"Bağı, bostanı olmuş."
Hayvancılık: kümes	"Kümesinde horozlar tyor..."
Hayvancılık: ağıl	"ağılında kuzular meliyormuş."
Hayvan adları: balık,	"ok yoksul bir adam dere kıyısında, suya daldırdığı kamaşla balık tutmaya abalıyormuş."
Hayvan adları: horoz	"Kümesinde horozlar tyor..."
Hayvan adları: kuzu	"... ağılında kuzular meliyormuş."
Taşıtlar: Deniz taşımacılığı: gemi	"Bir gemiye binmiş, engin maviliklere açılmış."
Değer: akraba ziyareti	"Uzaklardaki akrabalarını göresi gelmiş."
Değer: vedalaşma	"ocuklarıyla vedalaşarak yola düşmüş adam." "Hadi hoşça kal."
Değer: kader inancı	"Kismet bu kadar."
Değer: iyilik	" günden sonra hep iyilik etmiş."
Değer: karşılıksız iyilik	"Ve hiçbir zaman yaptığı iyiliğın yerını bulup bulmayacağı hesabına girmemiş."
Deyim: umudu sönmek	"Umutları snmş."
Deyim: dile gelmek	"... dile gelmiş."
Deyim: parmak kadar	"parmak kadar bir şey..."

Deyim: canını bağışlamak	“... canımı bağışla.”
Deyim: dokunmak	“Bu sözler dokunmuş adama.”
Deyim: gözünün önüne gelmek	“aç çocukları gelmiş gözleri önüne.”
Deyim: söz vermek	“Söz veriyorum.”
Deyim: kendi kendine gülmek	“Kendi kendine gülüyor...”
Deyim: akli sıra	“Akli sıra kandırdı beni.”
Deyim: şansı dönmek	“... şansı dönmüş.”
Deyim: rahata ermek	“... rahata ermiş.”
Deyim: sarmaş dolaş olmak	“... mutlulukla sarmaş dolaş bir yaşama...”
Deyim: göresi gelmek	“... göresi gelmiş.”
Deyim: yola düşmek	“... yola düşmüş.”
Deyim: savrulmak	“kuru dal gibi savrulmuş oradan oraya.”
Deyim: yüreği parçalanmak	“... yürek parçalar olmuş.”
Deyim: gücü tükenmek, dermanı tükenmek	“Gücü dermanı tükenmiş.”
Deyim: kendini bırakmak	“... umutsuzca bırakmış kendini...”
Deyim: canını kurtarmak	“... canımı kurtardın...”
Deyim: gözden kaybolmak	“... gözden kaybolmuş.”
Deyim: diz çökmek	“... diz çöküp ağlamış.”
Deyim: hesaba girmek	“Ve hiçbir zaman yaptığı iyiliğin yerini bulup bulmayacağı hesabına girmemiş.”
Kalıp söz: hoşça kal	“Hadî hoşça kal.”
Kalıp söz: Allah kerim	“Allah kerimdir elbet.”
Kalıp söz(Masal formelleri): Geçiş formelleri: Aradan günler, aylar geçmiş	“Aradan günler, aylar geçmiş.”
Dini inanç: ellerini açıp Allah’a seslenmek	“Sonra ellerini açıp Allah’ına seslenmiş”

“Küçük Balık” adlı bu masal “Yazma” etkinlikleri içinde verilmiştir. Öğrencilerden kontrollü yazma yöntemi kullanılarak, giriş ve sonuç kısmı verilmiş masalı tahmin ederek tamamlamaları istenmiştir (Özbay, 2009a: 152). Ayrıca “Öğretmen Kılavuz Kitabı”nda metnin tamamının verilmesi ve kontrollü yazma tekniğinin kullanılması yazma çalışmasından sonra metnin öğrencilere okunacağını düşündürmüştür. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin tarım, hayvancılık, avcılık, deniz taşımacılığı ve akraba ziyareti, vedalaşma, iyilik gibi değerlerle; deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 11. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan “Arslan Postu Giyen Eşek” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CUMLE
Meslek: değirmencilik	“Koştü değirmenci, alıp eşeği.”
Hayvan adları: eşek	“Koştü değirmenci, alıp eşeği.”
Hayvan adları: arslan	“Arslan postuna bürünmüştü eşeğin biri.”
Deyim: arslan postuna bürünmek	“Arslan postuna bürünmüştü eşeğin biri.”
Deyim: canına okumak	“Canına okuyacaktı dünyanın.”
Deyim: insafı olmamak	“İnsafı yoktu kâfir hayvanın.”
Deyim: foyası meydana çıkmak	“Bütün foyası vurdu meydana.”
Deyim: önüne katmak	“Arslanı önüne katmış görünce.”
Deyim: adı çıkmak	“Adları çıkmıştır kahraman diye.”

“Arslan Postu Giyen Eşek” adlı bu masal “Meşe ile Saz” adlı diğer metne hazırlık olarak öğretmen tarafından okunması için verilmiştir. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin meslek adları, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 12. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan “Meşe ile Saz” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CÜMLE
Ağaç: saz	“Saz eğilmiş, meşe dayanmış.”
Ağaç: meşe	“Saz eğilmiş, meşe dayanmış.”
Hayvan adları: serçe	“Münicik serçe kónsa üstünüze...”
Meteoroloji: yel	“...her esen yel sana bora...”
Meteoroloji: rüzgâr	“Demeye kalmamış rüzgâr çıkmış...”
Meteoroloji: Rüzgâr: karayel	“Bir karayel, bir karayel ki...”
Meteoroloji: Rüzgâr: seher yeli	“Suları ırperten seher yeli baş eğdirir size”
Meteoroloji: Rüzgâr: fırtına	“Fırtına dallarıma oynacak...”
Meteoroloji: Rüzgâr: bora	“...her esen yel sana bora...”
Meteoroloji: Rüzgâr: kasırga	“...bana kasırgalar meltem”
Meteoroloji: Rüzgâr: meltem	“...bana kasırgalar meltem”
Değer: kibirlenmemek	“Bir de benim şu dağ gibi gövdeye bak! Göklere değen başını sermiş yere.”
Değer: iyi yürekli olmak	“İyi yüreklisin, demiş saz meşeye.”
Deyim: haksızlık etmek	“Doğrusu lanrı size haksızlık etmiş.”
Deyim: belı bükülmek	“Beliniz bükülüverir.”
Deyim: baş eğdirmek	“Baş eğdirir size.”
Deyim: gölgesinde yaşamak	“Bari gelip gölgemde yaşasan da.”
Deyim: kanat germek	“Üzerine kanat gersem.”
Deyim: iyi yürekli olmak	“İyi yüreklisin, demiş saz meşeye.”
Deyim: dik durmak, boyun eğmemek	“Dümdük durmuş, boyun eğmemişsin.”
Deyim: hakkından gelmek	“Sonunda birden bire gelmiş meşenin hakkından.”
Deyim: başı göğe değmek	“Göklere değen başını sermiş yere.”
Kalıp söz: eksik olma	“Eksik olma, ama bizim için üzülme.”

Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin tabiat olayları, değer, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 13. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan “Bir Masal Ülkesinde Anadolu” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CÜMLE
Yerleşim şekilleri: köy	“Bulduğun köyden gurbete çıkacaksın.” “Kız evlilik çağına gelince ayrı ayrı köylerden üç istekli çıkmış.”
Yerleşim şekilleri: kasaba	“Anadolu'nun bir kasabasında bir beyin,...”
Yerleşim şekilleri: şehir	“Sevinçle kasabaya dönüyorlarmış.” “İçlerinden biri yolu üzerinde bir şehre uğramış.” “Şehrin panayırında gezerken...”
Tarım: bahçe, bahçıvan	“Bahçıvan,...” “...bir bahçenin kenarından geçerken bir limon ağaçında tek bir limon görmüş.”
Ekonomi: panayır	“Şehrin panayırında gezerken bir satıcının elinde.”
Ekonomi: çarşı pazar	“Çarşıda pazarda dolaşırken sihirli bir halı dikkatini çekmiş.”
Ekonomi: altın-para	“İki yıl sonra kemerinde yüz altınla dönersen o zaman kızıyla evlenebilirsin.” “Yüz altın az para değil.”
Mimarî: Ev döşemesi: halı	“Çarşıda pazarda dolaşırken sihirli bir halı dikkatini çekmiş.”
Giyim-Kuşam: Erkek giyimi: kemer	“İki yıl sonra kemerinde yüz altınla dönersen o zaman kızıyla evlenebilirsin.”
Giyim-Kuşam: Süslenme: ayna	“Bir satıcının elinde değişik bir ayna görmüş.” “Koynundan aynasını çıkarmış bakmış.”
Halk hekimliği: limon	“Bü limon her derde devadır. Kim yerse derdinden kurtulur.” “Limonu kızın ağzına sıkmış.”

Geçiş dönemleri: Evlilik: kız isteme	“Kız evlilik çağına gelince ayrı ayrı köylerden üç istekli çıkmış.”
Geçiş dönemleri: Evlilik: başlık	“İki yıl sonra kemerinde yüz altınla dönersen o zaman kızımla evlenebilirsin.”
Değer: helâl kazanç	“Helâlinde yüz altın demiş, satıcı.”
Deyim: bir düşünce(dir) almak	“Şimdi bevi almış bir düşünce.”
Deyim: yüreği rahat olmamak	“Delikanlı halıyı almazsa yüreği rahat değil.”
Deyim: gurbete çıkmak	“Bulduğun köyden gurbete çıkacaksın.”
Deyim: göz açıp kapayıncaya kadar	“Göz açıp kapayıncaya kadar kasabaya ulaşmış.”
Deyim: dillere destan olmak	“Güzelliği dillere destan bir kıızı varmış.”
Deyim: yola düzülme	“Halıyı almış, yola düzülmüş.”
Deyim: çıkar yol bulmak	“Sonunda çıkar bir yol bulmuş.”
Deyim: alın teri	“Kendi alın terinle çalışarak kazancından bir kısmını biriktireceksin.”
Deyim: özü sözü doğru olmak	“Özü sözü doğru, yiğit delikanlı.”
Deyim: iş tutmak	“İş tutmuş, çalışmış.”
Deyim: her derde deva olmak	“Her derde devadır.”
Deyim: işin içinden çıkamamak	“Bey işin içinden bir türlü çıkamamış.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Başlangıç formelleri: evvel zaman içinde	“Evvel zaman içinde...”
Kalıp söz (Masal formelleri): Geçiş formelleri: az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş	“Her üç delikanlı, az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Geçiş formelleri: göz açıp kapayıncaya kadar	“Göz açıp kapayıncaya kadar kasabaya ulaşmış.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Benzer durumu ifade eden formeller: bir de ne görsün	“Bir de ne görsünler, üçü de aynı kıızı istemiş...”
Kalıp söz (Masal formelleri): Sayılar: üç	“Kız evlilik çağına gelince ayrı ayrı köylerden üç istekli çıkmış.” “Her üç delikanlı, az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.” “Bir de ne görsünler, üçü de aynı kıızı istemiş...”

Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin yerleşim şekilleri, tarım, ekonomi, mimarî, giyim-kuşam, halk hekimliği, geçiş dönemleri, değerler, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 14. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan “Güvercinle Karınca” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CÜMLE
Avcılık: ok-yay	“Elinde ayrıca bir okla yay taşıyarak” “Hazırlarken kuşa çekmek için oku.”
Hayvan adları: güvercin	“Güvercin de merhamete geldi birdenbire.”
Hayvan adları: karınca	“Karınca o çöpe tutunup kurtulacaktı.”
Hayvan adları: keklük	“Sandı çantada keklük.”
Değer: merhamet etmek	“Güvercin de merhamete geldi birdenbire.”
Deyim: merhamete gelmek	“Güvercin de merhamete geldi birdenbire.”
Deyim: çantada keklük	“Sandı çantada keklük.”
Deyim: seğirtmek	“Hemencecik oradan seğirtti.”
Deyim: uçup gitmek	“O adamın yemeği böyle uçup gitti.”
Deyim: hava almak	“Hava aldı bizim adam.”

“Güvercinle Karınca” adlı bu masal metni, “Anadolu’da Bahar” adlı metnin “Okuma-Anlama” etkinlikleri bölümünde öğrencilerin defterlerine yazarak “Anadolu’da Bahar” adlı şiirle karşılaştırma yapmaları için verilmiştir. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin avcılık, değer ve deyimler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Türkçe kitaplarında masalların başka metinler içinde yer aldığı da görülmektedir.

Bu metinlerden biri : İlköğretim Türkçe 6 kitabında yer alan “ocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metindir. Kitapların konuşturulduğu bu metinde La Fontaine de vardır ve diğerkitaplara bir fabl anlatır.

Tablo 15. İlköğretim Türkçe 6 Kitabında Yer Alan “ocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” Adlı Metinde Geçen La Fontaine Fablındaki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	KÜLTÜR UNSURUNUN GEÇTİĞİ CÜMLE
Eşya: değnek	“İki rdek bir değnek almışlar ağızlarına.”
Hayvan adları: kaplumbağaa	“Kaplumbağaa söz vermiş konuşmamaya.”
Hayvan adları: rdek	“İki rdek bir değnek almışlar ağızlarına.”
Yiyecek-çecek: karpuz	“düşüp karpuz gibi kırılıvermiş.”
Değer: söz vermek	“Kaplumbağaa söz vermiş konuşmamaya.”
Deyim: bıkip usanmak	“Kaplumbaganın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden.”
Deyim: Özlem ekmek	“Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış.”
Deyim: dert açmak	“Derdini iki rede açmış.”
Deyim: dünyanın öbür ucu	“İstersen seni dünyanın öbür ucuna uururuz demiş rdekler.”
Deyim: söz vermek	“Kaplumbağaa söz vermiş konuşmamaya.”

Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin eşya, değerk ve deyimler aracılığıyla kültürleme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo-10, Tablo-11, Tablo-12, Tablo-13, Tablo-14 ve Tablo-15'teki veriler değerlendirildiğinde İlköğretim Türkçe 6 kitabında okuma metni olarak iki masalın yer aldığı görülmektedir. Bunlardan “Bir Masal lkesinde Anadolu” adlı metin Anadolu masallarından, “Meşee ile Saz” adlı metin ise La Fontaine fabllarındandır. Ayrıca ilk metin mensur, diğeri manzumdur. Diğerk masallar “ocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinde olduğu gibi ya başka bir metnin içinde geçmekte ya da hazırlık çalışmaları ve etkinlikler içinde verilmektedir. “ocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinde geçen La Fontaine fablı mensur olarak verilmiştir. “Küçük Balık” adlı metin halk masalından hareketle yazılmış bir masaldır ve mensurdur. “Arslan Postu Giyen Eşek”, “Güvercin ile Karınca” adlı metinler ise manzum birer fabldır. Söz konusu metinler incelendiğinde; fabl örneklerinde kültür unsuru olarak daha çok deyimlerin yer aldığı görülmektedir. “Bir Masal lkesinde Anadolu” adlı metinle, “Küçük Balık” adlı metinlerde ise deyim ve kalıp sözlerden başka masalın konusuylla ilgili olarak diğerk kültür unsurlarına da rastlanmaktadır.

İlköğretim Türkçe 6 kitabında yukarıdaki masal metinlerinin yanı sıra öğrencilere tema boyunca okuması önerilen kitaplardan bazıları masal kitabıdır. “Duygular ve Hayaller” temasında okuması önerilen kitaplardan biri Mevlânâ'nın Mesnevi'sinden Seçme Hikâyeler adlı kitapla, Eflatun Cem Güney'in Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabıdır. “Doğaa ve Evren” temasında ise öğrencilerin tema boyunca okuması için önerilen kitaplar arasında Pertev Naili Boratav'ın Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabı vardır.

Tablo 16. İlköğretim Türkçe 7 Kitabında Yer Alan “Bülbül ile Bağcı” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Tarım: bağcı	“...rengarenk güllerin yetiştiricisi ihtiyar bir bağcıydı.”
Tarım: bağ	“O günü aksama dek bahçede geçirdi.”
Tarım: bahçe, gül bahçesi(?)	“Bahçede değil de sanki kalbinde büyütüyordu tomurcukları.”
Tarım: bahçıvan	“Onu veren bahçıvan,...”
Tarım: Gül yetiştiriciliği: gül çeşitleri	“Kırmızı, pembe, sarı güller...”
Tarım: Gül yetiştiriciliği: aşılama	“Bu yıl yeni bir gülün aşısını yapmıştı.”
Tarım: Gül yetiştiriciliği: gültün evreleri: tomurcuk, gonca, gül	“Sonunda tomurcuklar goncaya dönüştü. Gonca patladı ve bahçeyi güzelliğe boğan bir gül çıkıverdi ortaya.”
Hayvan: bülbül	“Bir bülbül, güle konmuş, hoyratça yapraklarını yoluyor.”
Ağaç: dut ağacı	“Bağının kuzey ucunda o büyük dut ağacının yanında...”
Avcılık: tuzak	“Bir tuzak kuracaktı bülbüle.”
Avcılık: tuzağa düşmek	“Bülbül geldi yine ağaca konmak için, bir güzel tuzağa düştü.”
Avcılık: kafes	“...bağcı alıp eve götürdü, kafese hapsetti.”
Ekonomi: hazine	“Bağının kuzey ucunda o büyük dut ağacının yanında bir hazine gizli dedi.”
Ekonomi: altın-para ilişkisi	“Büyük bir küp içi dolu altın.”
Eşya: küp	“Büyük bir küp içi dolu altın.”
Değer: zor durumda olana acıma	“Kızgınlığı geçti, acıyarak serbest bıraktı onu.”
Deyim: bayram etmek	“...bir gülün açmasıyla sanki bayram ederdi.”
Deyim: kendini kaybetmek	“Gül mevsiminde bağcı kendisini kaybederdi âdeta.”
Deyim: gözü gibi korumak	“Daldaki tomurcukları gözü gibi koruyordu.”
Deyim: içi içine sığmamak	“Bağcının içi içine sığmıyordu sevinçten.”
Deyim: gözüne uyku girmemek	“Bağcının gözüne bir türlü uyku girmedi.”
Deyim: sabahı zor etmek	“Sabahı zor etti.”
Deyim: olup biteni seyretmek	“Bağcı dehşet içinde olup biteni seyretti bir süre.”
Deyim: tuzak kurmak	“bir tuzak kuracaktı bülbüle.”
Deyim: tuzağa düşmek	“Bülbül geldi yine ağaca konmak için, bir güzel tuzağa düştü.”
Deyim: geçimini sağlamak	“Geçimini sağlamak bir yana...”
Kalıp söz (Masal formelleri): Benzer durumu ifade eden formeller: ki ne görsün	“Kazdı ki ne görsün...”

Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin gül yetiştiriciliği, ekonomi, avcılık gibi unsurlarla, değer, deyim ve kalıp sözlerle kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 17. İlköğretim Türkçe 7 Kitabında Yer Alan “Arslanla Fare” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Avcılık: ağ	“Gitti, tutuldu bir ağa.”
Avcılık: tuzak	“Kâr etmez tuzağa.”
Değer: herkese saygı göstermek, kimseyi küçümsememek	“Herkese saygı göstermeli elden geldikçe. Umulmadık kimselerden fayda görür insan.”
Deyim: elden gelmek	“Herkese saygı göstermeli elden geldikçe.”
Deyim: fayda görmek	“Umulmadık kimselerden fayda görür insan.”
Deyim: büyüklük göstermek	“Fareye dokunmayıp bir büyüklük gösterdi.”
Deyim: boşa gitmek	“Bu iyiliği boşa gitti sanmayın sakın.”
Deyim: işi düşmek	“Fareye işi düşer arslanın.”

“Arslanla Fare” adlı bu masal derse hazırlık olarak öğretmen tarafından okunması için verilmiştir. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin avcılık gibi unsurlarla, değer ve deyimler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 18. İlköğretim Türkçe 7 Kitabında Yer Alan “Karga ile Tilki” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Hayvan Adları: karga	“Bir dala konmuştu karga cenapları.”
Hayvan Adları: tilki	“Sayın tilki kokuyu almış olmalı.”
Yiyecek-İçecek: peynir	“Ağzında bir parça peynir vardı.”
Deyim: nağme yapmak	“Ona nağme yapmaya başladı.”
Deyim: gözü kör olmak	“Gözüm kör olsun yalanım varsa.”
Deyim: akli başından gitmek	“Keyfinden akli başından gitti bay karganın.”
Deyim: ders vermek	“Sizce küçük bir ders vereceğim.”
Deyim: sırtından geçinmek	“Her dalkavuk bir alışın sırtından geçinir?”
Deyim: yemin etmek	“Yemin etti gayri faka basmayacağına.”
Deyim: faka basmak	“Yemin etti gayri faka basmayacağına.”

“Karga ile Tilki” adlı bu masal “Öğretmen Kılavuz Kitabı”nda “Konuşma” etkinlikleri içinde verilmiştir (Özbay, 2008b: 251). Konuşma tutumlarını örneklemek için öğretmenlerden öğrencilere okuması istenmiştir. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin deyimler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 19. İlköğretim Türkçe 7 Kitabında Yer Alan Yazma Çalışmalarındaki Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Hayvancılık: öküz	“-Ana gel şu öküzü keselim...”
Değer: komşuluk	“-Ana gel şu öküzü keselim ve bütün komşuları davet edelim... Sonra sırasıyla onlar bizi davet ederler.”
Deyim: geçinip gitmek	“... böylece geçinip gideriz.”
Deyim: davet etmek	“... bütün komşuları davet edelim.”
Deyim: yiyip içmek	“Yemişler içmişler, eğlenmişler.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Geçiş formelleri: Gel zaman git zaman	“Gel zaman git zaman aradan günler geçmiş ama...”
Kalıp söz (Masal formelleri): Geçiş formelleri: aradan günler geçmiş	“Gel zaman git zaman aradan günler geçmiş ama...”

Bu metin “Yazma” etkinlikleri içinde verilmiştir. Öğrencilerden metin tamamlama yazma yöntemiyle asıl masal bölümünden bir parça tamamlamaları istenmiştir (Özbay, 2008b: 239). Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin hayvancılık gibi unsurlarla, değer, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo-16, Tablo-17, Tablo-18 ve Tablo-19’daki veriler değerlendirildiğinde İlköğretim Türkçe 7 kitabında okuma metni olarak sadece “Bülbül ile Bağcı” metninin yer aldığı görülmektedir. Beydeba’dan alınan bu metin mensurdur. La Fontaine’den alınan Arslanla Fare ve yazarı belirtilmeyen Karga ile Tilki manzum birer falbldır. Yazma çalışmalarında bir bölümü verilen mensur masal metni ile adı geçen iki fabl hazırlık çalışmada, konuşma ve yazma etkinlikleri içinde yer almaktadır. Söz konusu metinler incelendiğinde; fabl örneklerinde kültür unsuru olarak daha çok deyimlerin yer aldığı görülmektedir. “Bülbül ile Bağcı” adlı metinle, yazma çalışmalarında bir bö-

lümü verilen metinlerde ise deyim ve kalıp sözlerden başka masalın konusuyla ilgili olarak diğer kültür unsurlarına da rastlanmaktadır.

İlköğretim Türkçe 7 kitabında yukarıdaki masal metinlerinin yanı sıra öğrencilere “Kavramlar ve Çağrışımlar” teması boyunca okuması önerilen kitaplardan bazılarının da masal kitabı olduğu görülür. Okunması önerilen kitaplar arasında Tahir Alangu’nun Billur Köşk Masalları, Eflatun Cem Güney’in Evvel Zaman İçinde adlı masal kitapları vardır. Ayrıca tema ile ilişkili etkinliklerde öğrencilerden önerilen bu beş kitaptan birini okuyarak tanıtma yazısı yazmaları istenmiştir (Özbay, 2008b: 139).

Tablo 20. İlköğretim Türkçe 8 Kitabında Yer Alan “Serçe Masalında Empati” Adlı Metindeki “Serçe Masalı”nda Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Hayvan Adları: serçe	“Göğsü kınalı serçe.”
Ölçü-tartı: kantar	“kırk kantar yağım eriyor.”
Ölçü-tartı: dirhem	“Sen kendin beş dirhem gelmezsin, nasıl oluyor da kırk kantar yağım eriyor?”
Giyim-Kuşam-Süslenme: kına	“Göğsü kınalı serçe.”
Değer: empati	“Herkesin kendisine göre dirhemi, kantarı var, siz ne anlarsınız.”
Deyim: yağı erimek	“Gök gürlendiğinde korkumdan kırk kantar yağım eriyor derim.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Sayılar: kırk	“Gök gürlendiğinde korkumdan kırk kantar yağım eriyor derim.”

“Serçe Masalında Empati” adlı bu metin “Öğretmen Kılavuz Kitabı”nda derse hazırlık olarak öğretmen tarafından okunması için verilmiştir. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin hayvanlar, ölçü-tartı gibi unsurlarla, değer, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 21. 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan “Kıskanç Adam” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Meslek: kadi	“İşin aslını öğrenip hemen kadıya koştular.”
Mimari: dam	“İşte o evin damında beni öldüreceksin.”
Alet: pala	“...keskin bir palayla bir çirpıda kafasını kesti.”
Aydınlanma: mum	“Yalancının mumu yatıya kadar yanarmış.”
Yiyecek-İçecek: yağ-bal	“...kölenin bir eli yağda bir eli balda yaşadığını görünce şaşırıldılar.”
Değer: komşuluk	“Kıskanç adamın çok iyi bir komşusu vardı.”
Atasözü: Yalancının mumu yatıya kadar yanar	“Yalancının mumu yatıya kadar yanarmış.”
Deyim: gözden düşmek	“Nasil etsem de şu adamı halkın gözünden düşürsem?”
Deyim: beti benzi atmak	“Kölenin beti benzi attı birden.”
Deyim: ısrar etmek	“...lütfen ısrar etmeyin dedi.”
Deyim: kılina dokunmamak	“Daha düne kadar kılina bir şey dokundurmayanlar.”
Deyim: yakayı ele vermek	“Kıskanç adamın servetine konan köle de yakayı ele verdi çok geçmeden.”
Deyim: bir eli yağda bir eli balda olmak	“...kölenin bir eli yağda bir eli balda yaşadığını görünce şaşırıldılar.”
Deyim: aslını öğrenmek	“İşin aslını öğrenip hemen kadıya koştular.”
Kalıp söz (Masal formelleri): Başlangıç formelleri: bir zamanlar	“Bir zamanlar Bağdat’ta kıskanç bir adam yaşardı.”

Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin meslek, mimarî, alet, aydınlanma, yiyecek kültürü gibi unsurlarla, atasözü, deyim ve kalıp sözler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo 22. 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan “Açgözlü Kedi” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Hayvan Adları: güvercin	“Adamın komşusunda güvercin merakı varmış. Hemen her gün dama çıkar, gvercinlerine takla attırır, eğlenirmiş.”
Mimarî: dam	“Hemen her gün dama çıkar, ...”
Deyim: açgözlü	“Açgözlü kedi.”
Deyim: gözü gibi korumak	“Gz gibi korumuş onu.”
Deyim: gıpta etmek	“Diğer kediler gıpta ederlermiş duruma.”
Deyim: göze almak	“... Sonunda dayanamayarak saldırmayı göze almış.”
Deyim: elinin tersiyle itmek	“Elinin tersiyle itiyormuş yiyecekleri.”
Deyim: gözünü dökmek	“Kedi gözünü onlara dökmüş.”
Deyim: içine sndirmek	“Sahibinin güvercinlerle ilgilenmesini içine sndiremiyor.”
Deyim: ağzının suyu akmak	“Ağzının suyu akıyormuş.”

“Açgözlü Kedi” adlı bu masal tema sonu değerlendirmesi amacıyla hazırlanan test sorularında yer almaktadır. İlk dört soru bu metne göre sorulmuştur. Kültür unsurları açısından incelendiğinde bu masalın bireyin hayvan, mimarî gibi unsurlarla ve deyimler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

Tablo-21 ve Tablo-22’deki veriler değerlendirildiğinde 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında okuma metni olarak “Kıskanç Adam” ve “Açgözlü Kedi” metinlerinin yer aldığı görülmektedir. Kelile ve Dimne’den alınan bu metinler mensurdur. Söz konusu metinler incelendiğinde; deyim ve kalıp sözlerden başka masalın konusuyla ilgili olarak diğer kültür unsurlarına da rastlandığı görülmektedir.

6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında yer alan “Duygular ve Hayaller–4, Test-4”te 18. soruda bir masal kahramanı görseli yer almaktadır: Keloğlan’la balık konuşturulmuştur. Bu soruda kültür aktarımının masal kahramanı görselleştirilerek sağlandığı görülmektedir. Aktarılan kültür unsurları “erkek kıyafeti: kasket, yelek, gömlek, çarık, şalvar”dır.

6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında yer alan “Zaman ve Mekn–2, Test-2”de de 18. soruda fabl kahramanlarından karınca ve ekirge konuşturulmuştur. Aktarılan kültür unsurları görsel yoluyla “saz”, karşılıklı konuşma yoluyla da” halk meteorolojisi: karakış” ve “deyim: dünyayı kurtarmak”tır.

Tablo 23. 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe Kitabında Yer Alan “Tilki ile Oduncu” Adlı Masal Metnindeki Kültür Unsurları

KÜLTÜR UNSURU	
Av: avcı	“Bir tilkinin peşine avcılar düşmüş.”
Mimarî: kulübe	“Benim kulübeye gir, orada seni görmezler, der.”
Meslek: odunculuk	“Tilkinin karşısında bir oduncu çıkmış.”
Değer: söz ve davranışların uyumu	“... ‘ama dilinle elin birbirine uymadı ki!’ demiş.”
Değer: teşekkür etmek	“...sen bana bir teşekkür bile etmiyorsun!’ diye siteme başlamış.”
Deyim: peşine düşmek	“Bir tilkinin peşine avcılar düşmüş.”
Deyim: dili eline uymamak	“... ‘ama dilinle elin birbirine uymadı ki!’ demiş.”
Deyim: can kurtarmak	“Nasıl oluyor! Sana iyilik ettim, canını kurtardım.”
Deyim: iyilik etmek	“Nasıl oluyor! Sana iyilik ettim, canını kurtardım.”
Deyim: sitem etmek	“...sen bana bir teşekkür bile etmiyorsun!’ diye siteme başlamış.”

Tablo-23’teki veriler değerlendirildiğinde; 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında okuma metni olarak yer alan Ezop’ün “Tilki ile Oduncu” adlı menşur fablının kültür unsurları açısından bireyin meslek, mimarî gibi unsurlarla, değer ve deyimler aracılığıyla kültürlenme sürecine katkısı olacağı görülmektedir.

7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında yer alan “Çözümlü Soru”(s.43)’da bir masal girişi verilmiştir. Aktarılan kültür unsurları “tekerleme: Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mingır salları iken”, ve “deyim: huyu suyu benzemek: ‘İkisinin de huyu suyu birbirine benzemiş.’”tir.

8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında masal metni yer almamaktadır. Ancak bir etkinlik ve bir test sorusunda masal kahramanları görselleştirilmiştir. Toplum Hayatı-2 adlı temanın etkinlik sorusunda mantarlar altında cümleler verilip, öğrencilerden dönüşlü fiili olan cümleleri bularak “Kırmızı Başlıklı Kız”ın sepetine koymaları istenmiştir. “Toplum Hayatı-2, Test-2”de de 19. soruda fabl kahramanlarından keçiler konuşturulmuştur. Aktarılan kültür unsurları karşılıklı konuşma yoluyla “değer: sıra gözetmek: ‘Öfkelenme, sıranı bekle sakın sakın/Hem o zaman bana da olursun yakın” ve “deyim: baş eğmek: ‘büyük koçlar bile dedeme baş eğdi.’, akrabalık: dede”dir. Bu etkinlikte masal kahramanı olarak “Kırmızı Başlıklı Kız”a gönderme yapılması da dikkate değerdir.

2. Sonuç:

Sonuç olarak incelenen metinler kültür unsurları açısından değerlendirildiğinde bu masalların bireyin yerleşim şekilleri (köy, kasaba, şehir,); mimarî (ev döşemesi: halı, dam, kulübe); aydınlanma (mum); taşıma teknikleri (deniz taşımacılığı, gemi); ekonomi (panayır, çarşı pazar, altın-para ilişkisi, hazine); hayvanlar-hayvancılık (kümes, ağıl, balık, göğsü kınalı serçe, bülbül, kaplumbağa, ördek, aslan, eşek, keçi, ho-

roz, kuzu, güvercin, karınca, keklik, karga, tilki, öküz, koç); avcılık (avcı, ağ, kamaş-
la balık tutmak, ok-yay, tuzak, tuzağa düşmek, kafes); tarım (bağ, bostan, bahçe, gl
yetiştiriciliği, gül bahçesi, gl çeşitleri, aşılama, bahçivan, bağcı, tomurcuk, gonca,
gl); yiyecek-içecek kültürü (karpuz, peynir, yağ-bal,); ölçü-tartı (kantar, dirhem);
giyim-kuşam ve süslenme (kasket, yelek, gömlek, çarık, şalvar, kemer, kına); halk he-
kimliği (limon); halk meteorolojisi (karakış, karayel, seher, fırtına, bora, kasırđa, mel-
tem); meslekler (değirmencilik, kadı, odunculuk); geçiş dönemleri (evlilik: kız iste-
me, başlık); âdet ve gelenekler (akraba ziyareti,); alet-eşya adları ayna, (müzik aracı:
saz, değnek, kp, pala); bitki (meşe, saz, dut ağacı); dinî, ahlakî ve toplumsal değer-
ler (akraba ziyareti, vedalaşma, iyilik, kader inancı, iyilik, karşılıksız iyilik, iyi yürek-
li olmak, ellerini aıp Allah'a seslenmek, kâfir, kibirlenmemek, helâl kazanç, merha-
met etmek, zor durumda olana acıma, herkese sayđı göstermek, kimseyi küçümseme-
mek, komşuluk, empati, söz ve davranışların uyumu, teşekkür etmek, sıra gözetmek);
deyim (umudu sönmek, dile gelmek, parmak kadar, canını bağışlamak, dokunmak,
gözünün önüne gelmek, söz vermek, kendi kendine gülmek, aklı sıra, şansı dönmek,
rahata ermek, rahata ermek, sarmaş dolaş olmak, göresi gelmek, yola düşmek, sav-
rulmak, yüreği parçalanmak, gücü tükenmek, dermanı tükenmek, kendini bırakmak,
canını kurtarmak, gözden kaybolmak, diz çökmek, hesaba girmek, aslan postuna b-
rnmek, canına okumak, insafi olmamak, foyası meydana çıkmak, önüne katmak, se-
vince düşmek, adı çıkmak, haksızlık etmek, beli bükülmek, baş eğdirmek, gölgesinde
yaşamak, kanat germek, iyi yürekli olmak, dik durmak, boyun eğmemek, hakkından
gelmek, başı göğe değmek, bir düşünce(dir) almak, yüreği rahat olmamak, gurbete
çıkılmak, göz aıp kapayınca kadar, dillere destan olmak, yola dzlmek, çıkar yol
bulmak, alın teri, özü sözü doğru olmak, iş tutmak, her derde deva olmak, işin işin-
den çıkamamak, merhamete gelmek, çantada keklik, seğirtmek, uıp gitmek, hava al-
mak, söz vermek, bıkip usanmak, zlem çekmek, dert aılmak, dünyanın öbür ucu, söz
vermek, bayram etmek, kendini kaybetmek, gözü gibi korumak, içi içine sığmamak,
gözüne uyku girmemek, sabahı zor etmek, olup biteni seyretmek, tuzak kurmak, tu-
zağa düşmek, geçimini sağlamak, elden gelmek, fayda görmek, büyüklük göstermek,
boşa gitmek, işi düşmek, nağme yapmak, gözü kr olmak, aklı başından gitmek, ders
vermek, sırtından geçinmek, yemin etmek, faka basmak, geçinip gitmek, davet et-
mek, yiyip iılmek, yağı erimek, gözden düşmek, beti benzi atmak, ısrar etmek, kılına
dokunmamak, yakayı ele vermek, bir eli yağda bir eli balda olmak, işin aslını öğren-
mek, aıp gzl, gözü gibi korumak, gıpta etmek, göze almak, elinin tersiyle itmek, g-
zn dikmek, içine sindirmek, ağzının suyu akmak, dünyayı kurtarmak, peşine dş-
mek, dili eline uymamak, can kurtarmak, iyilik etmek, sitem etmek, huyu suyu benze-
mek, baş eğmek); atasözü, (Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.); kalıp sözler (hoş-
ça kal, Allah kerim, eksik olma); masal formelleri (Develer tellal iken, pireler berber
iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; bir zamanlar, aradan günler, aylar
geçmiş, aradan günler geçmiş, gel zaman git zaman; bir de ne görsün, ki ne görsün;
göz aıp kapayınca kadar; sayılar: Üç, kırk); aracılığıyla kültürlenme sürecine kat-
kısı olacağı görülmektedir.

Söz konusu metinler içerdikleri kültür unsurları açısından incelendiğinde; fabl örneklerinde kültür unsuru olarak daha çok deyimlerin yer aldığı görülmektedir. “Bir Masal Ülkesinde Anadolu” adlı metinle, “Küçük Balık”, “Bülbül ile Bağcı” adlı metinlerde ise deyim ve kalıp sözlerden başka masalın konusuyla ilgili olan diğer kültür unsurlarına daha çok rastlanmıştır.

Ders kitapları incelendiğinde; İlköğretim Türkçe 6’da 6; 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe’de 2; İlköğretim Türkçe 7’de 4; 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe’de 1, İlköğretim Türkçe 8’de 1 masal metninin yer aldığı; 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe kitabında masal metnine yer verilmediği görülmektedir. Bu metinlerin bir kısmı etkinlikler içinde ya da diğer okuma parçaları içinde geçmektedir. Özel bir yayınevi tarafından hazırlanan ve yardımcı ders kitabı olarak kullanılan yayında masal metninin daha az olması dikkat çekicidir.

6. sınıf Türkçe kitaplarında masal metni sayısının 7. ve 8. sınıf kitaplarındakinden daha fazla olmasında masalın yalnızca yaşça daha küçük çocuklara hitap eden bir tür olarak kabul edilmesinin etkisi düşünülebilir. Bu durum İlköğretim Türkçe dersi öğretim programına da yansımış ve “6, 7 ve 8. Sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler” başlığı altında 6. sınıfta masal türüne yer verilirken, 7 ve 8. sınıfta yer verilmemiştir (MEB, 2006: 57). Ders kitapları Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre hazırlandığından, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında masal metinlerinin 6. sınıfa göre daha az olması ya da masal metnine yer verilmemesinin sebebi buna bağlanabilir. Oysaki kültürel değer ve zenginliklerimizi içinde barındıran bu türe, bu araştırmaya konu olan kültürel sürece yaptığı katkılar nedeniyle eğitim-öğretimin tüm kademelelerinde yer verilmelidir. Özellikle annelerin iş hayatına atılması, çekirdek ailenin şekillenmesiyle birlikte dede, nine gibi büyüklerin ev dışında kalması ve teknolojik gelişmelerle birlikte günümüzde sözlü kültür ortamlarında daha az masal anlatılmaktadır. Günlük hayatta masalla karşılaşmayan bireylerin bu eksiklikleri bu nedenle ders kitapları aracılığıyla giderilmeye çalışılmalıdır. Bu, yeni nesillere kültürümüzün, düşünce sistemimizin ve ortak davranış kalıplarımızın tanıtılması, benimsetilmesi ve millî varlığın devamı için şarttır.

3. Kaynaklar

1. Elçin, Ş., Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993.
2. Feyzioğlu, Y., “Masallar Çocuklar İçin Neden Gereklidir?” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara, 2006.
3. Güvenç, B., Kültürün ABC’si, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004.
4. Hacıeminoğlu, N., Türkçenin Karanlık Günleri, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008.
5. Helimoğlu Yavuz, M., Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.
6. Kavcar, C., Edebiyat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları,

- Ankara, 1982.
7. Oğuz, ., “Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade eşitliliği”, Millî Folklor, 21(82), s. 6-12, Ankara, 2009.
 8. MEB(2005). İlköğretim Türkçe Dersi ğretim Programı ve Kılavuzu(6, 7, ve 8.Sınıflar)
 9. Özbay, M., Türkçe ğretimi Yazıları, nc Kitap, Ankara, 2010.
 10. Özbay, M., (ed.), İlköğretim Türkçe 6 (ğretmen Kılavuz Kitab), M.E.B. Devlet Kitapları, Dördüncü Baskı, Doğan Ofset, İstanbul, 2009.
 11. Özbay, M., (ed.), İlköğretim Türkçe 7 (ğretmen Kılavuz Kitab), M.E.B. Devlet Kitapları, nc Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, 2009.
 12. Özbay, M., (ed.), İlköğretim Türkçe 8 (ğretmen Kılavuz Kitab), M.E.B. Devlet Kitapları, İKinci Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, 2009.
 13. Sakaoğlu, S., Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.
 14. şirin, M., ocuk Edebiyat, ocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
 15. Turhan, M., Kültür Değişmeleri, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.
 16. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) ğretim Programı (2006), Ankara.
 17. 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İstanbul, 2008.
 18. 7. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İZmir, 2008.
 19. 8. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Türkçe, Zambak Yayınları, Srat Dizgi&Grafik(yayına hazırlayan), İZmir, 2008.